

Готуємось до завершення бюджетного 2023 року

Бюджетний 2023 рік добігає завершення і на контролі органів місцевого самоврядування має бути чимало питань, які стосуються діяльності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.

У цьому роз'ясненні акцентуємо увагу на вимогах бюджетного законодавства з питань виконання місцевих бюджетів за видатками та розрахунково-касового обслуговування розпорядників/одержувачів коштів органами Казначейства, яких важливо дотриматися у період завершення бюджетного 2023 року та початку 2024 року.

Протягом бюджетного періоду розпорядники та одержувачі коштів місцевих бюджетів послідовно реалізують сім стадій виконання бюджету за видатками та кредитуванням, встановлених частиною 1 статті 46 [Бюджетного кодексу України](#) (далі – БКУ). Цими стадіями є:

- встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі та в межах затвердженого розпису бюджету;
- затвердження кошторисів, паспортів бюджетних програм, а також порядків використання бюджетних коштів;
- взяття бюджетних зобов'язань;
- отримання товарів, робіт і послуг;
- здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань;
- використання товарів, робіт і послуг для виконання завдань бюджетних програм;
- повернення кредитів до бюджету (щодо кредитування бюджету).

Передусім у кінці бюджетного року розпорядникам коштів місцевих бюджетів важливо проаналізувати виконання планових показників за власними надходженнями, бюджетних зобов'язань та за необхідності привести їх у відповідність до планових показників.

Зміни до кошторису

Як передбачено частиною 8 статті 51 БКУ, якщо фактичний обсяг власних надходжень за спеціальним фондом кошторису бюджетної установи менший від планових показників (урахованих у спеціальному фонді її кошторису), **розпорядник бюджетних коштів зобов'язаний до закінчення бюджетного періоду внести зміни до спеціального фонду кошторису у частині зменшення власних надходжень і видатків з урахуванням очікуваного виконання спеціального фонду кошторису у відповідному бюджетному періоді.** Механізм реалізації наведеної норми визначено в п. 49 [Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ](#), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.02 № 228 (далі – Порядок № 228). **Названі зміни до спеціального фонду кошторису розпорядники бюджетних коштів зобов'язані внести за три тижні до кінця бюджетного періоду.** При цьому, розпорядники бюджетних коштів упорядковують бюджетні зобов'язання з урахуванням унесених до спеціального фонду кошторису змін.

Відповідно до вимог Порядку № 228, при внесенні змін до спеціального фонду кошторису у частині власних надходжень розпорядник бюджетних коштів повинен:

- отримати в органі Казначейства (за місцем обслуговування) довідку про підтвердження надходжень на спеціальні реєстраційні рахунки, що відкриті в органах Казначейства;

- скласти та затвердити (за три тижні до завершення бюджетного періоду) керівником установи, який затвердив кошторис, довідку про зміни до кошторису та зведення показників спеціального фонду кошторису;

- подати довідку про зміни до кошторису разом із зведеннями показників спеціального фонду кошторису (із зазначенням суми змін) до органу Казначейства за місцем обслуговування. Форми цих документів затверджені Міністерством фінансів України ([наказ від 28.01.02 р. № 57 «Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету»](#)).

Розпорядники нижчого рівня подають розпорядникам вищого рівня зареєстровані та взяті на облік відповідним органом Казначейства копії затверджених довідок про зміни до кошторису за власними надходженнями (абзац 5 пункту 49 Порядку № 228).

Головні розпорядники під час складання та подання зведеної бюджетної звітності враховують дані довідок про внесення змін до кошторису, які є підставою для відображення планових показників за власними надходженнями у зведених звітах про виконання кошторисів. Важливо акцентувати, що дані планових показників з урахуванням змін повинні відповідати аналогічним даним обліку органів Казначейства.

Упорядкування зобов'язань

Основними законодавчими та нормативно-правовими актами, що регулюють процедури реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів в органах Казначейства, є:

- БКУ;

- [Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України](#), затверджений наказом Міністерства фінансів України від 02.03.12 р. № 309 (далі – Порядок № 309);

- [Порядок виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану](#), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590 (далі – Порядок № 590).

Нагадаємо, що відповідно до частини 1 статті 48 БКУ розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та здійснюють платежі за зальним фондом бюджету тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами, враховуючи необхідність виконання бюджетних зобов'язань минулих років.

За спеціальним фондом бюджету розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання виключно в межах відповідних фактичних надходжень спеціального фонду бюджету з дотриманням вимог частини 2 статті 57 БКУ (частина 2 статті 48 БКУ).

До відома! Бюджетні зобов'язання за бюджетними програмами спеціального фонду державного бюджету, не передбаченими проєктом закону про Державний бюджет України на наступний бюджетний період, поданим на розгляд до Верховної Ради України, головні розпорядники бюджетних коштів зобов'язані виконати до кінця поточного бюджетного періоду в межах і за рахунок відповідних фактичних надходжень до спеціального фонду бюджету, не допускаючи наявності за такими зобов'язаннями кредиторської заборгованості на початок наступного бюджетного періоду (частина 2 статті 57 БКУ).

У контексті вказаних норм треба особливо зважити на те, що **зобов'язання, узяті без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, установлених БКУ, законом про Держбюджет України та/або рішенням про місцевий бюджет, є недійсними** (за такими операціями не виникають бюджетні зобов'язання та не утворюється бюджетна заборгованість). До того ж **такі зобов'язання не вважаються бюджетними і не підлягають оплаті за рахунок бюджетних коштів. Узяття цих зобов'язань є порушенням бюджетного законодавства і витрати бюджету на їх покриття не здійснюються.**

Разом з тим у БКУ (частина 6 статті 48) є **винятки щодо обмежень бюджетними призначеннями обсягів реєстрації окремих бюджетних зобов'язань органами Казначейства**. Зокрема, бюджетні зобов'язання щодо виплати субсидій, допомоги, пільг з оплати спожитих житлово-комунальних послуг та послуг зв'язку (в частині абонентної плати за користування квартирним телефоном), компенсацій громадянам з бюджету, на що згідно із законами України мають право відповідні категорії громадян, обліковуються Казначейством незалежно від визначених на цю мету бюджетних призначень.

Порядок № 309 визначає правила реєстрації в органах Казначейства двох видів зобов'язань – бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань.

До відома!

Бюджетне зобов'язання – будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому (п. 7 частини 1 статті 2 БКУ).

Бюджетне фінансове зобов'язання – зобов'язання розпорядника бюджетних коштів (одержувача бюджетних коштів) сплатити кошти за будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду відповідно до законодавства (абзац 2 пункту 1.4 глави 1 Порядку № 309).

Для того, щоб встигнути у кінці бюджетного року забезпечити проведення платежів за видатками, важливо учасникам бюджетного процесу врахувати терміни опрацювання Казначейством документів.

Терміни опрацювання документів щодо реєстрації зобов'язань

П. 2.6 гл. 2 Порядку № 309:

Протягом 1 операційного дня – за захищеними видатками, які не потребують проведення процедур закупівель/спрощених закупівель;

До 3 операційних днів – за захищеними видатками, які потребують проведення процедур закупівель/спрощених закупівель (крім капітальних видатків) та за іншими поточними видатками, крім захищених, та наданням кредитів з бюджету;

До 5 операційних днів – за капітальними видатками;

П. 20 Порядку № 590:

Протягом 1 операційного дня – розпорядників (одержувачів) коштів, залучених до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану.

Відповідно до [Методичних рекомендацій щодо переліку підтвердних документів для реєстрації бюджетних зобов'язань, бюджетних фінансових зобов'язань та проведення платежів](#), затверджених наказом Державної казначейської служби України від 29.04.2013 № 68, **одним із підтвердних документів, що підтверджує факт узяття бюджетного зобов'язання є договір.**

Зобов'язання за договорами про закупівлю зазвичай передбачають виконання їх сторонами в таких обсягах, які передбачено умовами цих договорів.

Втім, у процесі виконання договорів (зобов'язань) **можуть змінюватися істотні умови договорів**, чи взагалі відбутися припинення, розірвання договору з різних причин, одними із яких є: зменшення бюджетних асигнувань на відповідні видатки та відсутність у розпорядника бюджетних коштів фактичних надходжень спеціального фонду.

До відома! Внесення зміни до істотних умов договору про закупівлю передбачено частиною 5 статті 41 [Закону України «Про публічні закупівлі»](#) від 25.12.2015 № 922-VIII.

Слід наголосити, що **у разі скорочення бюджетних асигнувань розпорядники та одержувачі бюджетних коштів повинні вживати заходів щодо ліквідації або скорочення обсягу бюджетних зобов'язань та/або бюджетних фінансових зобов'язань**, які перевищують уточнені плани асигнувань загального фонду бюджету, плани надання кредитів із загального фонду бюджету, плани спеціального фонду, плани використання бюджетних коштів, помісячні плани використання бюджетних коштів. З метою виконання таких вимог при укладанні договорів мають бути передбачені норми, які дозволять внести відповідні корективи.

Отже, якщо зменшуються планові показники за кошторисом (планом використання бюджетних коштів), то відповідно має зменшитися обсяг неоплачених бюджетних фінансових зобов'язань.

Крім того, **у кінці бюджетного періоду розпорядники бюджетних коштів мають привести зареєстровані бюджетні зобов'язання за спеціальним фондом у відповідність до фактичних надходжень до цього фонду** (п. 2.13 Порядку № 309).

При знятті з обліку розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань суми у реєстрах проставляються з мінусом.

За Порядком № 309 у кінці бюджетного періоду органами Казначейства знімаються:

- не оплачені бюджетні фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів, які були зареєстровані для здійснення попередньої оплати (виплати авансу), інші бюджетні фінансові зобов'язання, які не є кредиторською заборгованістю;
- бюджетні зобов'язання та бюджетні фінансові зобов'язання одержувачів бюджетних коштів.

Про зняті з обліку бюджетні зобов'язання та бюджетні фінансові зобов'язання органи Казначейства повідомляють розпорядників та одержувачів бюджетних коштів (п. 2.14 гл. 2 Порядку № 309).

Виходячи із зазначеної вище норми, **усі розрахунки одержувачами бюджетних коштів на кінець звітного 2023 року мають бути завершені в межах бюджетних асигнувань**. Відповідно обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості на звітну дату ними не визначаються та в звітності про бюджетну заборгованість **не відображаються**, що і встановлено абзацом 24 пункту 3 розділу III [Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування](#), затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24.01.2012 № 44.

Важливо акцентувати, що чинними нормативно-правовими актами **не передбачено вимог** щодо необхідності приведення розпорядниками коштів бюджетних зобов'язань у відповідність до їх фактичного виконання та знімати з обліку в органах Казначейства зареєстровані бюджетні зобов'язання.

Закриття бюджетних рахунків

Згідно зі статтею 57 БКУ не пізніше **31 грудня поточного бюджетного періоду** або останнього дня іншого бюджетного періоду **Казначейство України закриває всі рахунки, відкриті в поточному бюджетному періоді для виконання бюджету**.

Зазначена норма передбачає відсутність залишків коштів на реєстраційних рахунках розпорядників за коштами загального та спеціального фондів бюджетів та на рахунках одержувачів бюджетних коштів, відкритих в органах Казначейства. **Винятком є залишки власних надходжень бюджетних установ, які зберігаються на відповідних рахунках, відкритих в органах Казначейства для здійснення видатків у наступному бюджетному періоді відповідно до кошторисів.**

Крім того, за вимогами частини 2 статті 57 БКУ на кінець бюджетного періоду органи Казначейства зберігають залишки коштів субвенцій із спеціального фонду державного бюджету на рахунках спеціального фонду місцевих бюджетів для покриття відповідних витрат у наступному бюджетному періоді з урахуванням їх цільового призначення. У разі відсутності відповідних бюджетних призначень на наступний бюджетний період залишки коштів спеціального фонду перераховуються до

загального фонду державного бюджету.

Відповідно до п. 9 Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 № 1132 (у редакції постанови Кабміну від 23 січня 2015 р. № 12), **обсяг субвенцій з державного бюджету, не використаний на кінець бюджетного періоду, перераховується в останній робочий день такого періоду органами Казначейства до державного бюджету, якщо інше не передбачено БКУ та/або законами про Державний бюджет України на 2023 та 2024 роки.**

Залишки коштів субвенцій з одного місцевого бюджету іншому, не використані на кінець бюджетного періоду, перераховуються в останній робочий день такого періоду органами Казначейства до бюджету, з якого вони надані, якщо інше не передбачено рішенням про місцевий бюджет, з якого надані субвенції (п. 14.4 гл. 14 [Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів](#), затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 23.08.2012 № 938).

На виконання вищеназаних вимог органи Казначейства в установленний термін списують залишки коштів з реєстраційних рахунків, спеціальних реєстраційних рахунків розпорядників та рахунків одержувачів бюджетних коштів.

Дата списання залишків коштів у кінці 2023 бюджетного року визначена [Регламентом роботи органів Державної казначейської служби України у період завершення бюджетного 2023 року та початку 2024 року](#), затвердженим наказом Держказначейства від 27.11.2023 № 299 (далі – Регламент ДКСУ).

Регламент роботи органів Казначейства

За інформацією, розміщеною на офіційному сайті Казначейства України, **останнім днем проведення органами Казначейства платежів за видатками розпорядників та одержувачів коштів місцевих бюджетів у бюджетному 2023 році є 27 грудня 2023 року.**

Відповідно до Регламенту ДКСУ **27 грудня 2023 року до 17.30 завершиться прийняття електронних документів клієнтів із системи дистанційного обслуговування «Клієнт-казначейства - Казначейство»** (далі – СДО) до облікових систем АС «Є-Казна Доходи», АС «Є-Казна».

28-29 грудня 2023 року органи Казначейства здійснюють зарахування надходжень до бюджетів усіх рівнів та інших платежів (поповнення рахунків з електронного адміністрування податків, перерахування коштів єдиного соціального внеску, митних платежів та ін.) на рахунки, відкриті в Казначействі.

Протягом операційного дня 29 грудня 2023 року відповідно до пунктів 14-15 Регламенту ДКСУ буде здійснено на підставі платіжних інструкцій органу Казначейства:

- списання залишків коштів (крім власних надходжень) із рахунків реєстраційних та спеціальних реєстраційних розпорядників бюджетних та одержувачів коштів;
- перерахування коштів субвенцій, які підлягають списанню згідно із вимогами законодавства.

У період з 30 грудня 2023 року по 01 січня 2024 року включно органи

Казначейства працюють без клієнтів, оскільки у цей період міжбанківські платіжні операції через Систему електронних платежів Національного банку України (далі - СЕП НБУ) не здійснюються. Тобто, учасники СЕП НБУ не зможуть здійснювати платежі на адресу Казначейства, а Казначейство – на адресу учасників СЕП.

Водночас клієнтська частина СДО у зазначений період працює у штатному режимі (доступний перегляд інформації, друк виписок, функції формування та візування документів).

***До відома!** Казначейство є учасником системи електронних платежів Національного банку (абзац 2 пункту 1 Положення про Державну казначейську службу України, затвердженого [постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215](#)).*

Починаючи з 02 січня 2024 року органи Казначейства працюють у звичайному режимі. Із регламентом дистанційного обслуговування розпорядників та одержувачів коштів органами Казначейства із використанням системи СДО на період дії воєнного стану можна ознайомитися на [офіційному сайті Казначейства України](#).

Реєстрація у 2024 році зобов'язань, які були зареєстровані та неоплачені у 2023 році

У 2024 році бюджетні зобов'язань/бюджетних фінансових зобов'язань, які були зареєстровані в органах Казначейства та залишились не оплаченими на кінець 2023 року, реєструються у міру прийняття рішень розпорядниками коштів місцевого бюджету про їх оплату на підставі поданих розпорядниками коштів Реєстру бюджетних зобов'язань розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів та Реєстру бюджетних фінансових зобов'язань розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів і відповідних підтвердних документів та відповідних підтвердних документів. При цьому договори бюджетними установами не переукладаються, а реєструються ті, що залишились не виконаними. Ці вимоги визначені у п. 2.15 гл. 2 Порядку № 309.

У разі якщо за бюджетними фінансовими зобов'язаннями за загальним фондом, які залишились не оплаченими на кінець минулого бюджетного періоду (**бюджетна кредиторська заборгованість**) та обліковуються органами Казначейства за бюджетними програмами, **за якими відсутні у 2024 році бюджетні асигнування** (або обсяг бюджетної кредиторської заборгованості *перевищує* бюджетні асигнування відповідно до встановлених рішенням про місцевий бюджет на 2024 бюджетний рік бюджетних призначень), то **у 2024 році такі бюджетні зобов'язання будуть зареєстровані органами Казначейства після прийняття відповідного рішення про джерело проведення видатків.** Тобто йдеться про прийняття головним розпорядником коштів за погодженням з місцевим фінансовим органом рішення щодо визначення бюджетної програми за загальним та/або спеціальним фондами місцевого бюджету, в межах бюджетних асигнувань якої будуть оплачені вказані бюджетні фінансові зобов'язання.

Тож завершуючи бюджетний 2023 рік всі учасники бюджетного процесу мають дотримуватися вимог бюджетного законодавства та за необхідності вживати відповідних заходів за для упередження фактів виникнення бюджетних

правопорушень.

Посилання на НПА та ресурси, що згадані у роз'ясненні:

- Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> ;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text>;
- Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2002 № 57 «Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-02#Text>;
- Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309 «Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12#Text>;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>;
- Наказ Державної казначейської служби України від 29.04.2013 № 68 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо переліку підтвердних документів для реєстрації бюджетних зобов'язань та проведення платежів». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0068840-13#Text> ;
- Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> ; ;
- Наказ Міністерства фінансів України від 24.01.2012 № 44 «Про затвердження Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0196-12#Text>;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 № 1132 «Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2010-%D0%BF#Text>;
- Наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012 № 938 «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих

бюджетів». Електронний ресурс. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1569-12#Text>;

- Офіційний сайт Державної Казначейської служби України. Електронний ресурс. Режим доступу:
<https://www.treasury.gov.ua/news/informatsiia-do-uvahy-rozporiadnykiv-oderzhuva-chiv-biudzhethnykh-koshtiv-ta-platnykiv-podatkov-shchodo-roboty-v-period-zavershen-nia-biudzhethnoho-2023-roku-ta-pochatku-2024-roku>;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215 «Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України». Електронний ресурс. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text>.

Це роз'яснення стало можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) і не обов'язково відображає точку зору USAID чи Уряду Сполучених Штатів.